1100 NO. M. 1587

7 - MAR 1922

శ్రీ

ఆంధ్రలక్ష్మి

సంపుటము. 1.   మాసపత్రిక.   సంచిక: 3

శ్రీమతి కళ్ళేపల్లె వెంకటరమణమ్మ, పత్రికాధిపురాలు.

విషయసూచిక.

1. ప్రార్థనము—
2. గాంధి యుద్యమంబు జయము, గాంధి నేడి· [గీతమాలిక]
శ్రీయుత ఆకుండి వెంకటశాస్త్రిగారు.
3. శారదలేఖలు.
శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు.
4. శ్రీ తులసిపూజ పాట—
5. [illegible].
శ్రీమతి వేమల సూర్యాంబగారు
6. విజయలక్ష్మి. ప్రహసనము.
శ్రీయుత కట్టెపల్లి శివరామయ్యగారు.
7. సాధ్వి.
సాహిత్య సరస్వతి ద. నారాయణమ్మగారు
8. దంపతులు—స్వరాజ్య పత్రికాపఠనము.
శ్రీయుత ఆ. వెంకటశాస్త్రిగారు
9. ప్రేమ మృత్యువును జయించును—
శ్రీమతి యర్రోజుని శేషమ్మగారు
10. భారతమాతృస్తుతి—
సాహిత్య సరస్వతి—ద. నారాయణమ్మగారు
దక్షిణి.
శ్రీయుత ఆ. వెంకటశాస్త్రిగారు
12. పొడుపుకథలు

రాజపోషకులు

శ్రీ జగ్గనపాడి దివాన్ బక్షీ మహాపాత్రులుంగారు [illegible] బాబు

పోషకులు

శ్రీమతి గాదె మాడిసదుతమ్మగారు
,, గజల్లి సుభద్రమ్మగారు
,, దిగుమర్తి రాజ్యలక్ష్మమ్మగారు
,, చోరగుడి కైలాసమ్మగారు
మ॥రా॥రా॥ రావుబహద్దూరు సత్యనాథ సూర్యనారాయణప్రసాదరావు
,, నాభి రామమూర్తిపంతులుగారు [పంతులుగారు]
,, వైశ్యరాజా సూరన్న రాజాగారు
,, ఆత్మూరి బుచ్చన్న శ్రేష్టిగారు
,, ఆయుర్వేదరత్న. డా, శ్యామసుందరరావు బద్రుస్స
,, కోకా చిన్న రామయ్యనాయుడుగారు

సహాయులు

శ్రీమతి వరహాగిరి వెంకటసుబ్బమ్మగారు
,, దూర్లి సుబ్బలక్ష్మమ్మగారు
,, ఇంద్రకంటి వెంకటసుబ్బమ్మగారు
,, బంకుపల్లి వెంకటరత్నమ్మగారు
,, కొల్లూరు సుబ్బమ్మగారు
మ॥రా॥రా॥ వేమూరి లక్ష్మీనారాయణరావుగారు
,, పోచిరాజు వెంకటేశ్వరరావుగారు
,, ప్రతాప సన్యాసిరావుగారు
,, సోమయాజుల సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు
,, మంత్రిప్రగడ రామలింగస్వామిగారు
,, అక్కినపల్లి కృష్ణయ్య పంతులుగారు
,, నూతి రామమూర్తిగారు
,, కొంచాడ సన్యాసి సుబుద్ధిగారు

„ కోటని కృష్ణమూర్తి శ్రేష్టి గారు
„ మేడిమి వెంకటస్వామి నాయుడు గారు
„ దూసా బలరామస్వామి నాయుడు గారు
„ తిత్తి బలరామయ్య నాయుడు గారు
„ తిత్తి జానకిరామయ్య నాయుడు గారు
„ శ్రీజగన్నాధ పాడి ఖడంగా గారు

——— 0 ———

గ్రంథస్వీకారము.

ఈక్రింది గ్రంథములు మాకార్యస్థానమలంకరించినవి.

శ్రీకృష్ణవిలాసము:— స్త్రీలకు పాతివ్రత్యము పురుషులకు దాంపత్యానురాగము, ఎల్లఅద్వైతభక్తియు, నెలకొల్పు నుద్దేశముతో వ్రాయబడిన అష్టమహిషీకళ్యాణమను నొకచక్కని నాటకము

2. సుందరనీతి:— తాత్పర్యముతోఁ గూడిన మృధుమధురములగు నీతిపద్యములు.

3. ధనార్జనః— స్వల్పవేతనముతో నధికధనము నార్జించిన యొకనియోగి చమత్కారమును తెలుపు చిన్నకల్పితనవల.

పైమూడు గ్రంథములకర్తశ్రీయుత అయినాపురపు సుందరరామయ్యగారు; వలయునారు వేంకటరమణ అండ్ కో; కొమరిపాలెము గోదావరిజిల్లా; అని వ్రాసినఁ బడయఁగలరు.

గౌరీపూజాదికము:— స్త్రీలకుఅత్యావశ్యకములైన గౌరీతులసీ
4. సంతానగోపాలము పూజావిధానములుగలచిన్నపొత్తము.

5. ముప్పదియిద్దరు మంత్రులచరిత్రము :—ఇయ్యది తమ

దాతృత్వ వీరత్వ విద్యాధిక్యతాది సుగుణములచే నాంధ్రదేశ
మునలంకరించిన మంత్రులచరిత్రములఁ దెలుపు గ్రంథరాజము.ఇం
దలి పూర్వకవివిరచితములగు పద్యములు వ్యాఖ్యానములు;

పైరెండు గ్రంథములు వలయువారు-శ్రీయుత కనుపర్తి
మార్కండేయశర్మ, బృందావనం, కిల్పాకుపోష్టు మదరాసు
అని వ్రాసినబడయగలరు-

ADVERTISEMENT.

ఓమ్

యోగసిద్ధమహౌషధము.

మా మూర్తులు ప్రకటనలే యనితలచక యొకసారి
పరీక్షించిన నిజము తేటపడును.

అమృత మయగుణము ! కాయిచూడ !!

అమృతప్రభ.

ఒక సిద్ధయోగ పురుషునిచే ఏబదియేండ్లనుండియు పరీ
క్షితమై దుష్టరోగ నివారణలకే గాక ఆరోగ్యము, దీర్ఘాయువు
సత్సంతానము మొదలగు సంపదలకు నిత్యము ప్రసాదింపబడు,
చుండిలోకోపకారమునకు ప్రచుర పరుప మాకనుగ్రహింప బడి

* సర్వరోగ సంహారిణియని మహాకీర్తి ప్రసిద్ధిని వహించిన

అమృతమయ "గుప్తయోగ" మహౌషధము.

ఇది

ప్రతి గ్రామమున ప్రతిఇంట ఒక్కొకరివద్ద యొక్కొక్క డబ్బి (40 మాత్రలు) ఉండవలసినది. సుకుమారులకును, కష్టజీవులకును, స్త్రీలకును, పురుషులకును బాలబాలికలకును, వృద్ధులకును, దుర్బలులకును, బలవంతులకును, రోగులకును, నిరోగులకును సంతతముపయోగము. పథ్యాపథ్యములు సామాన్యముగానుండును. మందులో పత్రిక పంపబడును. డబ్బి రూ 1 మాత్రమే.

ఎక్కువ కొనువారికి మంచి కమీషను యివ్వబడును ప్రతిగ్రామమున ఏజంట్లుకావలెను. ముందుగ వ్రాసి తెలిసికొని ఏజంటుగ నుండువారికే మంచిలాభము. వలయువారు ఈదిగువ ప్రకారం మేనేజరువారి పేర వ్రాయవలెను,

ఆయుర్వేదరత్న,
బి యస్. రావు (బదర్స్),
ప్రొప్రయిటర్లు.

కవిరాజశ్రీ కే, యల్, పట్నాయక్
మేనేజరు-
అమృతప్రభ డిపో- బరంపురం.
గంజాం-

శ్రీ

ఆంధ్రలక్ష్మి

శా॥ శ్రీగణ్యంబగు నాంధ్రదేశ మహిళా శ్రేణీకళోద్భాసమై
నారీలోక మనోగతాంధ తమసా జ్ఞానాన్య విజ్ఞానమై
ధీరోదార వివేకముఖ్య సుగుణాధేయంబునై యింపుసాం
పారన్ వర్ధిలి "యాంధ్రలక్ష్మి" మనుమీ ఆచంద్రతారార్కముల్.

సంపుటము 1 | బరంపురము, గంజాంజిల్లా. ఫిబ్రవరి 1922 సం॥రం॥ | సంచిక ౮

ప్రార్థనము.

ధన్యాసిరాగం. ఏకతాళం.

ఓకరుణానిధి జగదీశా అఅఅఅఅఅ
సాససనా నిన గమపద పా* ధప మగరిమ॥
నీకునతుల్యుది వేలిపె • చేకొని మముబ్రోవవె
సాపపపాధప గమపప* నీధప ధపమగరిమ
దయసర్వేశా అఅఅఅఅఅ ॥ఓ॥

నిస గమపద పా* ధపమగరిస॥సా॥

అ॥ లోకంబున స్త్రీ విద్యాభ్యుదయము

ధమ ధని ససనా* నీ సగ రిస నిధ

శోకనాశనవె • సురుచిర పదయుగ

పాప పపాగమ* ప నిధపమగరిస

దాసవరద పరమేశా అఆఅఅఅఅ ॥ఓ॥

సాసస నిసగమపదపా* ధప మగరిస ॥సా॥

2 తొలి హైందవ సాధ్వుల సద్వర్తన

మలవడజేయవె •ననవరతము నా

చెలులందరకు పరేశా అఅఅఅఅఅ ॥ఓ॥

ఉ॥ శ్రీసతిలోకమాతరమ క్షీరసముద్రునిపట్టి వుండరీ
కాసనశౌరిసోదరిస్వయంభువునమ్మ యుపేంద్రుకొమ్మ
దా-శ్రీసతికిన్నపత్ని శిఖరిజనందిని వాణియుత్తమా
యూసమవాయశక్తి పరమాత్మ జగన్మయి వేదమాత
యా-యూసమనాకవర్ధిలెడి*సట్టిలోనర్చుతరి ఆంధ్రలక్ష్మి
నిన్"

ఉ॥ ఆడికలంచునెంచుచు బిడుల్పడజాలక మూలమూలలన్
దూడిగముల్ రచించుకొనుచున్న సతీ తిలకాళిక్లపా
నేడుగడై భయంబుడిపి యేల్బడినేర్పుచు నొక్కొకర్తని
ట్లీడిచి యింకొకర్తకకు నిష్టసకించితగూర్చి వ్యాసముల్
వెనుకనందజేయు మనవిద్యల పత్రికనంబపోచుతన్

గాంధి యుద్యమంబుజయము గాంచునేని

(కర్ణాటక" పత్రికనుండి అనువాదితము)

గీతమాలిక

కోట్లకొలదిగ పైంగవ • కూలిజనులు
రాటమును చేబట్టె తమయా • రాటముజని
పుష్కలముగ కూడునుగుడ్డ • పొందుచుంద్రు
గాంధియుద్యమంబు జయముగాంచునేని
హిందువులు ముసల్మానులు • హితులెయగుట
గోవధల ముసల్మానులు • ఘోరమనుచు
మాన; మనయాలమందలు • మనకుదక్కు
గాంధి॥ **   **   **   **

బాలురకు విదేశపు పాల • బాధ తప్పి
అస్పృతోప మానంబులో • యాల పాలు
మాతృదేశంబున నెగల్లు • మనకునెపుడు॥గాంధి॥
పన్నులబరువుతగ్గగా • పంట హెచ్చు
కఱవు మాతృభూమిని వేగ • కదలిచనును
పాడిపంటల సౌఖ్యంబు • పరిఢవిల్లు ॥గాంధి॥
కల్లుభంగళ్లు క్రమముగ • గానబడవు
ప్రజల జోగులం, జేయగ • ప్రబలుచుండు
నట్టి; యాబ్కారి శాఖయే • యంతమగునా? ॥గాంధి॥

కష్టపడునట్టి పాలీల • కష్టములకు
సార్థకంబై వారలకడుపు • సౌఖ్యము మరి
అన్నమును ధనంబెంతయు • సమరుచుండు
గాంధి! *.* *.* *.* .*

చేతిపనులకు నెల్లను • చేవ హెచ్చి
జీవితావసరము లెల్ల చౌకమౌచు
ఉత్తమమైనట్టి భావము • లుప్పతిల్ల
గర్వహీనమౌ గౌరవజీవనంబు
ప్రజలకును గలుగకల్మి • ప్రబలుచుండు ! గాంధి!
ఐహిక స్వార్థత, మటుమాయ మైనయంత
ఆత్మవిస్మృతి లేనట్టి • యందఱకును
శాంతి దాంతి; స్వాస్థ్యములును • సంఘటించు
గాంధి! ... ...

శారద లేఖలు.

[వెనుకటి తరువాయి]

గ్రామవాసులకు సంక్రాంతి పండువంటి సంతోష సందాయకమును సముత్సాహకరమునగు పండువు వేరొండు లేదు. పంటధాన్యముచే గృహము, పాడిపశువుల గోష్ఠము, పాదులచే పెరడు, పరమశోభను శోభిల్లుచుండును. ధన ధాన్య సమృద్ధిచే గృహస్థు, గృహాలంకరణముచే గృహిణి, బొమ్మలు పెట్టుకొనుటచే బాలికలు, సంతుష్టహృదయులు సంతోషనిమగ్నలునై యుందురు. ఆ పండువు మూడుదినములు ప్రతిగృహము నవ్యవస్తు ప్రదర్శన శాలగ నుండును. రంగవల్లులు రమ్యంపుబొమ్మలు కంకులు కాయలు పండ్లు పూవులచే నలంకరింపబడిన పాలనెల్లలు నెల్లెడలన్నిటను నానందమును బల్లవింప జేయు చుండెను.

బొమ్మలుపెట్టుటలో పరమ ప్రయోజన మున్నది. పట్టణవాసులు ఊరిలో జరుగు నుత్సవమునే జూడనోచుకొనమిగా ని గ్రామవాసులు తీర్థమన్న తిరునాళ్లన్న దివ్యక్షేత్రసందర్శన మన్న నతులకుతూహలముగ వెళ్ళెదరు. పసిబిడ్డలకు నాటబొమ్మలు అంటిపండ్లు మిఠాయీలు గొని తెచ్చెదరు. అట్లు తెచ్చిన బొమ్మలనే సంక్రాంతిదినములలో ప్రదర్శింతురు. అందుకనే మా యిండ్లలో జపానుమాయలు జర్మనీమాయలునుండక, కాశీ కంచుబొమ్మ పాత్రలు రామేశ్వరపుగవ్వలు తిరుపతి చందనపుబొమ్మలు కోటప్పకొండ యుత్సవములలో గొన్న కొండపల్లిబొమ్మలు,

మంగళగిరి తిరునాళ్లలో గొన్న మంచి లక్క బొమ్మలు కృష్ణాపుష్కరములలో గొన్న ఘుమచ్చేరి బొమ్మలు, యిత్యాదు లుండి యీ యాపుణ్యక్షేత్రములను దేవోత్సవములను దివ్యతీర్థములను స్మరణకు దెచ్చుచుండును.

మీకు ప్రకృతిశోభాప్రపన్నకమైన పాలవెల్లిలో గొప్ప దేవరను గౌరవించెదరు. జీవనాధారములు గాయకష్టసంచితములు భగవత్ప్రసాదితములునగు బంగారువంటి వరికంకులు ముత్యములవంటి మొక్కజొన్నలు కంది, సెనగ, పెసర, మినుపకాయల గుత్తులు, పచ్చని పచ్చిమిరపలు, నిగ్గనిపండ్లు, నల్లని వంకాయలు మరియు చిక్కుళ్ళు, దోసలు, పొట్ల, కాకర, బీరకాయలు చుట్టు మామిడియాకుల సరము, దానిపై బంతిపూపు దండ యిత్యాదులచే సాలంకృతమై పాలవెల్లిక మనోహరముగ నుండును.

ఆభాగ్యము మాపట్టణస్త్రీలకేది? పరదేశములనుండి దిగుమతియైన పాదరసపుగుండ్లతో రంగువన్నెల కాగితములతో మానగరపుస్త్రీలు పాలవెల్లి ముచ్చట దీర్చుకొందురు. పాదరసపుగుండ్లు పలువన్నెలతో దళతళ లాడుచుండినను గాక ఆప్రకృతిశోభా ప్రపన్నకమైన పాలవెల్లిముందర ఆమంగళప్రదమైన పచ్చని పాలవెల్లి ముందర ఆసకల ప్రాణిజీవనాధార పదార్థముల ప్రదర్శించు పాలవెల్లి ముందర నాయీశ్వరసృష్టినైపుణ్యము ప్రదర్శించు పాలవెల్లి ముందర మానవనిర్మితములై నానారంగులతో జిగజిగలాడు నా విదేశపు రసగుండ్ల రమణీయమెంత? కల్పితకుంకుమపువ్వు ముందర కాగితపుముద్ద శోభమెంత? చంద్రకాంతి ముందర గాజుబొట్లు వెలుగెంతో నంతే!

పండుగకుమును పని పాటులచే పల్లెటూళ్లలో కొంచెము కష్టముగ నేయుండును. కాని రాళ్లలో రత్నములున్నవి. హాలాహలములో నమృతమున్నది. నత్తగుల్లలరాసిలో ముత్యములున్నవి కష్టములోనె సుఖమున్నది. కావున పని పాటుల యాంత్రికతకు వెలపాటించుటతప్పు. పట్టుభోగికి చిరకాలానుభవము లగుట తాననుభవించుచున్న భోగముల మహిమ దెలియడు. విశేషించి యూభోగములె యాతనికొకకష్టము మహాకష్టములుగ దోచుచుండును. అట్టి పల్లెటూరి పడుచులకు నిత్యానుభవమున నుండుటచే ప్రకృతి సౌభాగ్యానుభవమును. స్వాతంత్ర్యతా సౌజన్యతను జాతీయతా వికాసమును గ్రహింపకున్నారు. కాని వారిదే నిజమైనసౌఖ్యము. నాగరిక స్త్రీలనుభవింపుచున్నది సోమరితనముగాని సుఖముగాదు. కావున వారిని జూచి మురిసెముజూపకుడు మీ సౌఖ్యమును మరచిపోకుడు. స్తుతికై నేవ్రాయుటలేదు. నిజముగ భారతహృదయము మీపల్లెలనున్నది. భారత జాతీయత మీపల్లెలనున్నది. ప్రకృతిసౌభాగ్యము మీపల్లెలనున్నది. నిరాడంబరనిర్మలజీవనము మీపల్లెలనున్నది. ప్రజాసంరక్షణభారము మీపల్లెలనున్నది. ఇట్టిపరమపావనజనపదావాసులగు మీరు ధన్యులు. ముమ్మాటికిధన్యులు.

నెచ్చెలీ సత్యనిరూపణకై నీవాక్యమునింతగ విమర్శింపవలసివచ్చినది. వేరుగభావింపకుము. వెంటనేప్రత్యుత్తరమిమ్ము. శ్యామలకుమారి బొమ్మల బెట్టుకొనినదనితలచెదను. శ్యామలకు నా ముచిన్ని బొమ్మలకు నా మ పచ్చని పాలవెల్లికి నా ప్రేమంపుముద్దులు.

అన్నట్లు మఱచిపోయితి ! కల్యలతా ! పండుగనాడు నీవు కద్దరుచీరనె కట్టుకొంటివా ? అదియేమికర్మమొ మాపుర ప్రరంధ్రీమణులు పట్టంచుచీరల పటాటోపముతోనె జపానుపట్టుచీరల జిగజిగలతోనె పండుగ పేరంటమును వెళ్లబుచ్చిరి. గాంధిమహాత్ముండు అనవరతము ఖాదీ. ఖాదీ. యనికడు ఘోషించుచున్నాడు. దానివలనగాని మనదాస్యబంధము నీడగనినొక్కి పల్కుచున్నాడు. ఆంధ్రస్త్రీలపై నతివిశ్వాసమున నున్నాడు. ఆయన కోరికటుండ మనవారు పట్టుచుచీరలపై పరదేశపు జీనాంబరములపైం బ్రేమనత్యాగము విడలేక బరితపించుచున్నారు. మాపట్టణస్త్రీల పద్ధతులు లెప్పటికింతే కానిమహాత్ముని విశ్వాసమేమైన ఫలించిన మీవల్లనే ఫలింపవలయును. ఆంధ్రదేశపు ప్రతిష్ఠనిలిపిన మీరేనిలుప వలయును. ఆంధ్రజాతిగౌరవము దక్కిన మీవలననె దక్కవలయును. అనినమ్ముచు నింతతో ముగించుచున్న

నీప్రేమించుచెలి

శారద

శ్రీతులసిపూజపాట

శ్రీమను మస్తకంబునా, శోభిల్లు, నారిజాక్షి బృందావతి
కోరికలనుదీర్చి బ్రోచినవే నిన్నునేను, మేరలేనిభక్తి షోడశ
షోడశోపచారపూజల, ననుదినమ్ము, వేడుకలర సేవింతునే
నేమరిన్ని ధ్యానించెర, నీదుకథలు, పాడుకొనుచుపూజించెద
ఆవాహనముజేసెద, అభిముఖివి, గావెనాకు వేగ కోమలీ
రాణి యూపింపీఠాసనంబునా, వలసిగయికో నేనర్ఘ్య పాద్యములు
ఆచమనీయంబు వేయవె, స్నానమాడి, యీచేలములను గట్టవె
కోమలాంగ యజ్ఞసూత్రముల్, కంఠమందు, వైచిచందనంబుపూ
సెదక్ నవరత్నఖచితభూషల, నలంకరించి, నవినయమ్ము గాను
బంగారుపువ్వుల పూజజేసి ధూపము, నిచ్చిదీప, ముజ్వలమ్మునే
తరెబ్బంగ-సారమైన [illegible], నైవేద్య మారగించి తాంబూలము
నీరాజనమ్ము [illegible], జలములిడగో, [illegible]
పచ్చిపోకలు కర్పూరపలుకు, మ్రొక్కమనమ్ము, నచ్చెనీ [illegible]
[illegible] మచ్చకంటి పుష్పకొంగ, లేమునాకి, [illegible]
కలుగులీయవె. నీరాజనంబొనంగెద, మంత్రపుష్ప, మోరాజ
వదన [illegible]. మేరలేకమంచిబుద్ధి, నీవెనిచ్చి, [illegible]
ములను బాపవె నీకునేత్రకటాక్షము, [illegible]
తి శక్తి గొలదిని. రాకేందు వదన [illegible], [illegible]
నదంప బల్. నన్ను [illegible] జేసి, పూజ [illegible], [illegible]
బులుంచినా. నాకింపి ఫలమొసగ [illegible], [illegible]

వసుధా నిమ్మతి. కొమ్మ నాయకోర్కె-దీర్చవె, ఐనువతి, నమ్ము
శ్రీయుని మధభక్తియు. ఏమెునంతానంబు శీలము, నాయు ర
రోగ్యమ్ము నైశ్వర్యమ్ము నోర్పును. నిచ్చి బ్రోచుచున్న నాక
నే, ధామతులసి, సచ్చిదానంద సౌఖ్యము.
మచ్చికంతి నిత్యమనుని, మంత్రరాజ, ముచ్చరించు చుండు భక్తి
డిసిక ర్చేల్లె వెంకట,నమణామాంబ, నూనభక్తి. జేసెకవితను
వాలుమాలిల్లు సేవించిన, దయనొసంగు, తులసి వానికోరు వరముల

కీర్తన.

మంగళంబిదె మాధవమురారె వరా
రాధకృష్ణయా-హారతీగొనా
బాగుగారుక్మిణీ, పతితోను గూడి ॥రాధ॥

[1] కంసమర్దనా ; గజరాజవరద
పక్షి వాహన ; పదతిలోడ గూడి ॥రాధ॥

[2] దుష్టసంహారా : సృష్టిరక్షకుడ
కష్టములబాపు, ఘనుడ ప్రసీదని ॥రాధ॥

[3] గొల్లభామలా, యిల్లిలోనుసీవు
వెన్నదొంగలిన, వేణుగోపాలక ॥రా॥

[4] నందతనయా, బృందావన, విహార
సుందరులతో నా, సందమొందుచును ॥రా॥

[5] కావవళ్లిని; ఘనముగ, వెలసిన
నూరాంబికనుత వేగభార్యవరాప ॥రాధ॥

విజయలక్ష్మి:

[ప్రహసనము.]

(పింజలు దీర్చిన నీర్కావిధోవతి కట్టుకొని కచ్చలెట్టిన యుత్తరీయ మొకభుజంబున, తడపిన యంగవస్త్రము వేరొకభుజమున, విభూతి పెండెకట్లు నుదుటను రుద్రాక్ష మాలికలు మెడను ధరించిన శుద్ధశ్రోత్రియులగు వ్యాఘ్రావధాని, వరాహసిద్ధాంతి ప్రవేశించెదరు.)

వ్యాఘ్రా- (లాభస్తేషాం జయస్తేషాం) సిద్ధాంతిగారూ! నేడు నాపై దయగలిగి నాగృహపావన మొనరించినందుకు సంతోషమయినది.

వరాహ:- (ఆపదామపహర్తారం) అవధానిగారూ! ఈరోజున వెంకటరామదీక్షితులు గారింట జరుగు సదస్యసంభావన మించబెట్టుకోకుండా చప్పున పొమ్మని మాయిల్లాలు తొందరచేసినది. అదికారణముతో నేనిల్లుదాటి పదిబారలు దూరము వచ్చునరికి బ్రాహ్మణముండాకొడుకొక డెదురయ్యెను. వాడుపున రామశాస్త్రి - "కనిపెట్టుకొనియున్నారు త్వరగా పదండి" అని కేకలువేసి పోయినాడు. అవశకున నివారణార్థము తమయింటియొద్ద క్షణమాగి వెళ్ళవలెనని వచ్చితిని. నాయదృష్టవశమున తమదర్శనము కూడనైనది.

వ్యా:- సిద్ధాంతిగారూ! అశకున పక్షిగాడే వెళ్ళబోవుచున్న నన్నుతిరుగా నిచ్చటకూర్చుండబెట్టినాడు. కుండలముల

నాడింపు కొనుచు నాతో నా నాలుగుముక్కలు
చెప్పి మీయింటికైనను వెళ్ళిపోయినాడు. వాడిని కం
చూడగానే నాయొడలు భగ్గునమండి, పిడికెడే పాత్రి
యశ్చిత్తమని తీసుగానింట్లో దూరి కూర్చుంటిని. మీరైతే
నా నాలుగు చకారగుళ్ళతో వాడిముఖం తగలవేసి
నారు కాదా ?

వరా:- తగలేసేయుందురు గాని, యిప్పుడు వాడేమనకు సంభా
వనలిప్పించేవాడు. వాడిమనస్సునొప్పిస్తే సంభావనలో
తగ్గిస్తాడేమో యను భయముతో సనశేకునమని వెను
కకైనామురలక వెళ్ళిపోవచ్చినాను. కాలాతీతమగుచున్న
ది. సభా తాంబూలము మించకుండా త్వరగాపోదము
పదండి.

వ్యా:- నేను వెళ్ళకుండా నా సభా తాంబూలము తప్పించుట త్రి
నేత్రునికైనా శక్యమా? అయినా నే జరిగినచో సభయం
తయు పటాపంచలము చేయనా !

వరా:- అదిగోనండోయి ! అవధానిగారూ! మన కెదురుగా నొ
క కన్యక వచ్చుచున్నది. మంచిశకునము. త్వరగారండు.

వ్యా:- అవునండోయి! దాని చేతిలో రాగిపాత్రివాణమును పా
ని నిండా పప్పునూనెపూస్తున్నవి. మిశ్రితమైన శకున
ము. మరూ పాయి దక్షిణకు లోపముండదు. తొందర
చేయి? నిం పాదిగానే పోదము.

విఘ్నేశ్వరుడు:- ఏరినిమాచి నెట్టుడాటుచ నిలువబడును.

వ్యా—(సమీపించి యామెను పరిశీలించి) ఓసీ! మారి మొగుడుచచ్చిన ముండవుగదా! కార్యార్థమై పోవుచున్నమాకెదురైనావా యాగ్రహమునకేల పాత్రురాలవైతివే.

విజ:— నాయపరాధమును క్షమించండి. నేను దేవుని పూజార్థం తోటలోని పుష్పములు కోసుకొని తోవలో మీవంటి పెద్దలెవ్వరూ లేని సమయం చూచుకొని బైలుదేరి వచ్చుచుంటిని. కొంతసేపటికి మీరిరువురు నిలువెడలి నన్ను చూచియు బయలుదేరిరి. అందుకు నేను సంతసించి పాపించక జ్ఞానమావంతయు లేని ఛాందసులు దుశ్శకునముగనెంచి తిరుగుచుండుదానిని శుభశకునముగ సమర్థించుకొను శక్తి నొసంగు విద్యాప్రభావమును నేనొక్కఁ గొనియాడుచు నడుమ బెదురు లేక వచ్చుచు పెద్దలును విద్యాధికులును నగు మీయెడల నాకుగల గౌరవమును తెలుపుడు చేయుటకై యీచెట్టు చాటున నిలిచితిని.

వ్యా:—విధవవు నీవెవరైన దుశ్శకునముగాక శుభశకునమెట్లగుననుకున్నావే మాలముండా?

విజ:—ఏమండీ! బంగారు, వెండి, రాగి, పుష్పములు, కన్యక, మొదలగునవి యెదురైనయెడల శుభశకునమని మీరే మాతండ్రిగారితో చెప్పియుంటిరే! నాశరీరమునిండా వెండియు, బంగారమును నిండియున్నది. నా చేతిలోనిది రాగిపాత్రము, దానినిండా పుష్పములున్నవి. ఇన్ని

ట్టినవారు బుద్ధిహీనులగు నరపశువులనియు నాశరీరము
న మహాలక్ష్మి తాండవ మాడుచుండుటచే నేను పవి
త్రురాలనేయనియు, జెప్పిరి.

వ్యా:—నీవు విధవవైనపుడు నీయలంకారములన్నియు కుక్క
ముట్టిన పురోడాశము వలె విధవ నగలనబడును గాని
నిన్ను పవిత్రము చేయజాలవు.

విజ:—అయ్యా! నాదోసమనవి. అపవిత్ర స్థలములయందు
బుట్టిపెరిగిన మాత్రిలవలనను, శిలలవలనను చేయబడి
న విగ్రహములను మన దేవాలయములోఁ బెట్టి పూజిం
పుచున్నవారు మీరేకదా! అపవిత్రములు, జడములున
గు కట్టెలు రాళ్లు సంస్కారమువలన పవిత్రములగు
చుండగా పవిత్రవస్తువుల సంపర్కమునఁ బరిశుద్ధురాల
వగు నేనేల దుశ్శకునముగ బరిగణింప బడవలయునో
తమకే తెలియును.

వ్యా:-సిద్ధాంతిగారూ! చూచితిరా! గ్రుడ్డువచ్చి పిల్లనుభ్రమిం
పఁజేయుచున్న దనునటుల పిన్నా పెద్దా అంతర మా
లోచింపక యెంతనిర్లక్ష్యముగా వితండవాద మొనరిం
చుచున్నదో! దీనిచదువే దీనికొంప దీయుచున్నది. ఇట్టి
వాళ్లకు వెంటనే నగలన్నిటిని తీయించివేసి బుఱ్ఱగొ
రిగించి మూల కూర్చుండబెట్టవలయును గాని నలుగురి
లో తలయెత్తి తిరుగనివ్వకూడదు.

వరా:-అట్టిపనిని మొట్టమొదటనే చేయింపక యేలమానిరి.

వాదానిని తెలియచేస్తాయి గాని శుభాశుభములను తెచ్చి పెట్టగలవా? ఏమైననేమి మానవునకనుమానమును తెచ్చిపెట్టక మానవు. అనుమానమే పెనుభూతమంటారు. అనుమానంకూడను. «యద్భావంతద్భవతి" అనుటచే మన మనుమానానుసారముగనే ఫల మొసగూడును. గావుననే జ్యోతిషమునందు «మనోజవంతు మాండవ్యవం" అను మాండవ్యుని మతమే కొందరామోదించి సుఖించుచున్నారు.

వ్యా:—సిద్ధాంతిగారూ! మీ యుపన్యాసమువలన లాభమేమియులేదు. ఇది మగడుచచ్చినముండ గాని మనమెరుగకుందుము. ఇదినకేశినిగా నుండునంతకాల మిట్లులనే విచ్చలవిడిగా వీధులలో దిరుగుచుండక మానదు. దూరమునందున్న దీనిని విధవయని పోల్చుకొనజాలక ముత్తైదువయని పొరపడు చుందుము. తరువాత తెలుసుకొని యనుమానముతో గింజుకొని గిజగిజ లాడెదము. కాబట్టి రేపటిదినమే దీనికి బుర్రగొరిగించ వలయునని పట్టుపట్టెదను. అందుకు దీనితండ్రి యంగీకరింపనిచో నాంతు చేసెదను.

విజ:-కన్నీరు విడుచుచుండును.

జ్ఞానానంద యోగి—(సమీపించి) అవధానీ! సిద్ధాంతీ! మీరేమిటి! చిన్నపిల్లతో కలహించుటేమిటి! «ఆరోగ్యసా మొసరించి మూలనున్న ముసలమ్మనుపాడుచేసి" యన్నట్టుల మీ చదువుకొనిన చదువంతయు నీబాలిక మీద

నా చూపుచున్నాడు. చాలుచాలుపదండి.

పరా:- స్వామీ! నమస్కారములు. చూడండి. ఈముండ మాదారి కడ్డము వచ్చినది. మనుష్యను చూచియైనా వెనుకకు మరలి పోక నిలచినది. ఎంత సాహసము చేసితివే మాలముండా యని కోపించితే వితండవాదమునకు దిగినది.

యోగి:-అమ్మా! విజయలక్ష్మీ! నేనీభరతఖండమంతయు దిరిగివచ్చితిని. నీయంతటివిద్యావతియు సుగుణవతియు వినేయురాలును, కనపడలేదు. అట్టినీవీ చాండసుల కెదురుగానేలవచ్చితివమ్మా!

విజ:—స్వామీ నాకెదురుగా వారువచ్చితిరో! వారికెదురుగా నేనువచ్చితినో, వారినే తెలుపుమనుడు.

యోగి:- ఏమండో సిద్ధాంతిగారూ! ధర్మసందేహమువచ్చినది. యుధిష్టురుడు నన్నోడి తన్నోడెనా? తన్నోడి నన్నోడెనా? యని ద్రౌపది వేసిన ప్రశ్నవలె నీమె యడుగుచున్నది. అందుకుమీప్రత్యుత్తరమేమి.

పరా:—స్వామీ ఆమె వచ్చుచుండుటను చూచియే మేము వెలువడితిమి.

వ్యా:—కన్యకయనుకొని వెలువడితిమి గాని విధవ యనుకొనిన వెలువడియుందుమా?

విజ:—బాగు! బాగు! దోషమంతయు మీయందే యుంచుకొని, నిష్కారణముగా నాపసికూనను నిందించుటకు మీకునాలుకెట్లాడెనయా? మీకుబిడ్డలు లేని గొడ్డువారు

కారే; మీ రేమెనుకై యామెను తిట్టి దుఃఖింపజేసిరి. ఆమె యెనుకైనందున మీకునష్టమేమి.

వ్యా:- రూపాయి సంభావనలో తగ్గిపోవునేమో ?

యోగి:- ఎందువలన

వరా:- విధవ యెనుకగుటచేత.

యోగి:- ఈమె వెధవయా ?

వ్యా:- అవునండి.

యోగి:- పూసిన తంగేడువలె భూషణాలంకృతయై సాక్షాత్క రించిన మహాలక్ష్మివలె గానవచ్చుచున్న యీచిన్నది విధవయనిన నెవరు నమ్మెదరయ్యా?

వరా:—తలవెంట్రుకల విధవ. ఇంకా బుర్రగొరిగించలేదు. అందువలన పోల్చుకొనజాలకున్నారు కాబోలు.

యోగి:-విధవయనగా భర్తచచ్చినభార్యయని యా మీ తాత్పర్యము.

వ్యా:-మా తాత్పర్యమే కాదు. లోకమందరి తాత్పర్యమునదియే

యోగి:-అయితే మీ మొగపిల్లలు మొదలుగు వారిని "విధవా" యని తిట్టెదరే! దాని తాత్పర్యమేమి.

వరా:-అది పకతిట్టు.

యోగి:-ఇదియేనా మీరునేర్చుకొనిన విద్యామహిమ.

యోగి:-(1) విధవయనగా దిక్కులేని యనాథలు. (2)విధవలనగా విశేషమగు ధవులుగల ముండలు అనగా కులటలు. ముండల ముతాకోరులనియు,ముండల నుంచుకొ

సినాడనియు వాడుక మాటలవలన తెలియగలదు.
[3] మగనిచే విడిచిపెట్టబడినది.
స్థిరముగా విడిచిపెట్టబడిన మాచకమ్మలు కష్టరోగిను లు మొదలగువారును తాత్కాలికముగ విడిచిపెట్టబడిన రజస్వలలు గర్భవతులు మొదలగు వారును.
[4] భర్తమరణించినవారు. [భరించువాడు భర్త. భరింపబడునది భార్య అనగా కొంతకాలము మగనితో కాపురమొనరించి భర్తల గోల్పోయినవారు.]
(5) అసుమంగుళులు. భర్తమరణించినతరువాత వారితోననుగమింపక భర్తలకు మనోహారమగు తమరూపములను మార్చుకొనుటకై భూషణములను తీసివేసి ముండనమొనరించుకొని భర్తల హృదయాంతరాళమున నిల్పుకొని బ్రహ్మచారిణులవలె సంచరించువారు.
ఈచిన్నది ఇట్టివారిలో చేరినదికాదు. ఇది గతభర్తృక కానేరదు. ఇట్టిదంపతులు భార్యాభర్తలనబడనేరరు. వధూవరులనబడుదురు ఈమె యింకను పరిశుద్ధురాలగు వధువు ఇట్టివారు తిరుగ వివాహమాడవచ్చునని మనస్మృతులు ఘోషించుచున్నవి. ఈమెను ధనాశచే నొకముకాలిముసలివానికి గట్టిపెట్టయుద్దేశపూర్వకముగా నిట్టియవస్థకుందెచ్చినవారు మీరేగాని భగవంతుడుగాదు, సాముద్రికశాస్త్రరీత్యాయీమెయందు విధవాలక్షణములేవియుగానరావు, ఈమెనామముగూడ విజయలక్ష్మి ఖ్యాతిలాభము కలుగునుగాని నష్టమెంతమాత్రమును.

కలుగదు. ఇకతగువుచాలించి నడువుడు-

వ్యాఘ్రి:-స్వామీ! ఆచిన్నదాని దర్శనము శుభశకునమం దురా?

యోగి:-తప్పక లాభించును-ఆలాభములో నామెకేమి యీనం గేదరు-

వరాహ:-రూపాయికి తక్కువకాని సంభావన మేమునిశ్చయిం చుకొనినదేగదా!

యోగి:-అందు కధికము దొరికినచో నాయధికమునైన నిచ్చె దరా?

వ్యాఘ్రి:-ఈసంభావనలో నేమియు నీయజాలము.

యోగి:-పోనిండు. ఇదిగాక క్రొత్తసంభావనదొరికిన నేమియిచ్చె దరు?

వరాహ:-ఆలూలేదు చూలూలేదు కొడుకుపేరుసోమలింగము నుసటులనెచట నెంతసంభావన దొరకునో తెలియనిదే యేమి చెప్పగలము.

యోగి:-మీకు చెరినూటపదహార్లు నిప్పించెదను- అందులో న గమీ మెకిచ్చెదరా!

వ్యాఘ్రి:— అంత మట్టు కివ్వజాలము.

యోగి:-పోనిండు. నాల్గవవంతైన నివ్వ గలరా?

వరాహ:- అంతయు నివ్వజాలము.

యోగి:— పోనిండు నూటికిపైన మ్బునదైన నివ్వగలరా?

వ్యాఘ్రి:— స్వామీ! ఇవ్వజాలనందుకు క్షమింపుడు.

యోగి:—ఒక్కొక్క రూపాయియైన నివ్వగలరా!

వరాహ:—స్వామీ! తమరు కాంతా కనకములయందా వలేని వారు. ఆచిన్నది ధనవంతురాలు-మా సంభావనలో భాగమేల కోరెదరు.

యో:—అయితే మీకొక చిల్లిగవ్వయుదొరకనివ్వను.

స్త్రీ:—స్వామీ! మాయందు కోపింపకుడు. మీకు పాదాభివందన మొనరించెదము. దయచేసి మాదరిద్రమును దొలగింపుడు.

యోగి:—మరియొకగంటలో రాణిగారు నూతనరాజధానీప్రవేశ మొనరించెదరు. మీసదస్య సంభావనవందికొని దయచేయుడు. బిడ్డా నీవింటికిపొమ్ము. విన్నుభగవంతుడు రక్షించి తిరుగ సౌభాగ్య సంతానములొసంగుగాక! నీవుపతివ్రతాతిలకమవై మార్గదర్శకురాల వగుదువు గాక! [అందరు నిష్క్రమింతురు.]

సాధ్వీ !

కం॥ చిఱునగవు సిరులు తొలకాడు
నొఱపైన ప్రసన్న వదన మోరిమి బేర్మిన్
తరచగు చల్లని చూపులు
వఱపెడు సాధ్వీ కొనవివె వందన శతముల్ !

కం॥ ఉల్లాస స్ఫూర్తి నిసం
ఫుల్లములైనట్టి నీదు మోమున్ బలుకుల్
దల్లడ మందెడి వారికి
మొల్లంబగు దీమసంబు ముంచెడి, సాధ్వీ!

కం॥ ఆడంబర శూన్యముని
జూడన్ బరిశుద్ధచరిత జాగ్గోను తల్లీ !
క్రోడీకరించి చూచిన
జేడ్డేలకొయుంటు నీకు శ్రీధన ! సాధ్వీ !

కం॥ ఇతరుల రక్షింపగని
బ్రతుకైనను బ్రాణమైన వదలుదువతిథీ
రతత్తో లోకోపకృతి ధృ
తతనూ ! నీసాటియెవరు ? తల్లీ ? సాధ్వీ !

కం॥ సత్యము ధర్మము కీర్తియు
సత్యములు తవాఖ్యవిశ్వ పావనజననం
మ్మృత్యముగా నొసరించును,
ఆత్యావరలీన హృదయ ! యమ్మా ! సాధ్వీ !

దంపతులు — స్వరాజ్య పత్రికా పఠనము.

గీతమాలిక.

బావ్యా ప్రాణమా ప్రియసి • బయటనుంట
వీధియరుగుపై గూర్చుండి • "వినవె నీవు
నేటి దేశవార్త"లనుచు • నింపుగులుక
నా స్వరాజ్య పత్రికలోని • వన్ని భర్త
చదివి తెనుగున చెప్పగా • చానవినుచు,
తనదు స్త్రీజాతివారలు • తగుమంచు
గొప్పవారల భార్యలు • కూడనెంతో
దీక్షతో దేశసేవకై • దివురుచున్న
వార్తవిని సబ్బురమునొంద • వదనమెంతో
సుప్రసన్నత నొందెను • సోయగమున.
చదువునపుడు సందేహము • ల్చక్కబడగ
భర్తనునడుగుచుండెనపుడు • భక్తిమీర
"నియతితో రాటముననూలు • నేనుదీతు
తగు స్వీయదేశపువస్త్ర • ధారణంబె
సేతును; ఇదియె నాదేశ • సేవయనియె
దేశస్థితిగతులు సతికి • దెల్పుటయును
విద్యనేర్చిన పురుషుని • విధియగాదె! ॥

ప్రేమ మృత్యువును జయించును

ఈశ్వరుఁడు ప్రేమమయుఁడు. ఈసృష్టి ప్రేమమయము. ప్రేమరసమునందే చైతన్యము వికసించును. ప్రేమసాగర మందీవిశ్వసృష్టి విలీనమగుచుండును. ప్రేమ నానావిధముల, నానారూపముల, నానాముఖముల విరాజిల్లుచుండును, జంతువులయందున్న ప్రేమ తమతమ సంతానమునకే పరివ్యాప్తమై యున్నది. మానవులందున్న ప్రేమ కుటుంబమునకేగాక కుటుంబమునుండి సంఘమునకు, సంఘమునుండి జాతికి, జాతినుండి విశాలవిశ్వ మానవ జాతి పర్యంతము సన్నిహిత సంబంధము గల్గి తనరారుచుండును ఎప్పుడీప్రేమ పరిపక్వస్థితి నొందునో అప్పుడు భక్తిరసమొలుకును. అప్పుడు ఆత్మవిశ్వాసము బలపడును. ఆత్మశక్తివిజృంభించును. విపత్పరంపరల కప్పుడు భయముండదు. మరణమునకు నయితమప్పుడు వెఱపుండదు.

కనుకనే ఈశ్వరభక్తుఁడు ఆయనంతప్రేమ వాహినియందుఁ దేలియాడుచు నంతర్ముఖమున నాయానంద స్వరూపుని, ఆ ప్రేమస్వరూపుని, ఆసత్యస్వరూపుని సందర్శింప సర్వస్వమును బరిత్యజించును. కనుకనే దేశభక్తుఁడు మాతృదేశోద్ధరణకై మాతృదేవి చరణారవిందములకడఁ దన సర్వస్వమును సమర్పించి ధన్యుఁడగును. కనుకనే పతిభక్తిగల్గిన పరమసాధ్వీమణి పతిసుఖసంపదలందే స్వసుఖమున్నదనియు, పతిసేవయందే పరమార్థ

మున్నదనియు భావించి నిరంతరము ప్రాణవిభుని ప్రేమామృత ప్రవాహమునందు విలీనమై లయమొంద నిరీక్షించుచుండును.

ఇక ప్రేమమృత్యువును జయించుననుట యందాశ్చర్యమేమున్నది. ఈ త్రిజగత్ప్రఖ్యాతిగాంచినదియగు సావిత్రీదేవి సుచరిత్రము పాఠకుల దృష్టిపథమునకు బరిస్ఫుటముగా నుండునా! ధర్మాధర్మవేత్తయగు ఆ యమధర్మరాజేమి చేయగల్గెను! యముడు తనభయంకరస్వరూపమును జూపినంత మాత్రమున పతి సావిత్రి తల్లడిల్లినదా? ఆ ఘోరదృశ్యములను ఆ బెదిరింపులను జూచి సావిత్రి సంకల్పము చలించినదా? వరములెన్నిచ్చినను ఏమి? సావిత్రి కవి సంతృప్తికరములా? లేదు. లేదు.

విగతప్రాణుడగు తన సౌభాగ్యమూర్తిని స్వచ్ఛంద మూర్తిని, సత్యవంతుని సజీవునిగ జేసికొనగల్గుటయే ఆమె యభీష్టము. పరమలక్ష్యము. అందుకొరకే యా సాధ్వీలలామ కాలునినయితము వెన్నంటినది. అనుర్గమారణ్యములను, అపుట్టలను ఆగట్టులను, అమహాభయంకర వైతరణీనదిని తన తపోబలముచే, తన పాతివ్రత్య ప్రభావముచే తనపరిశుద్ధప్రేమాతిశయముచే, నిరపాయకరముగ నిర్గమించినది. తుదకేమాయె? జయించినది. ప్రేమ మృత్యువును జయించినది. వడసినది. సావిత్రి ప్రాణనాథుని బడసినది. ఆహా! ప్రేమబలమెంత అనుల్లంఘనీయమైనది!

ఏ ధర్మబలముచే, నే సత్యబలముచే, నే ప్రేమబలముచే సావిత్రి తనసంకల్పమూర్తిని, సత్యవంతుని బొందగల్గెనో ఆధ

త్మబలమే, ఆ సత్యబలమే ఆ ప్రేమబలమే భారతవర్షమాతకు నతుసాధనము. భారతవర్షము నేడట్టి ప్రేమసాధనకు గడంగినది.
భారతవర్షమిక ఘోరవిధానములకుఁ భయపడదు. ఎట్టి నిర్బంధ కఠిన చర్యలకు గలగుండు పడదు. ఏవిగ్రాళికలకు ప్రాణముల్లము. వరిషులింక భారత వర్షమునకు సంతృప్తి కరములు కావు. భారతవర్షముయొక్క లక్ష్యము స్వాతంత్ర్యము! ఆత్మస్వాతంత్ర్యము !! అట్టి స్వాతంత్ర్య సిద్ధి కలుగనంత వరకును ఆ తల్లికి ప్రశాంతి లేదు. ఆదీక్షకంతము లేదు. ఆప్రేమసాధనకు ముగింపు లేదు. నేడు స్వాతంత్ర్యప్రియులగు భారతీయులు కష్టపరంపరల నెదుర్కొన వెనుదీయకున్నారు.
ఎట్టి పశుబలప్రదర్శనమునకు నిర్భయులుగనున్నారు. లాలాజీ వంటి దేశభక్తులు, మోతీలాల్ నెహ్రూ వంటి మహాభోగులు, చిత్తరంజనదాసు వంటి మహాత్యాగులు అలీసోదరుల వంటి శూర వరేణ్యులు జవహరులాల్ నెహ్రూ చిరరంజన దాసు వంటి కోమలహృదయులు, తరుణ వయస్కులు, స్వచ్ఛంద సేవకులు వేనకువేలు కారా గృహముల కేగి ప్రశాంత చిత్తులై సహిష్ణులై అహింసా వ్రతానుష్ఠానపరులై, ధర్మబద్ధులై, సత్యమార్గానువర్తులై, మాతృసేవాతత్పరులై, మృత్యుదేవతను సహితము నాహ్వానించుచున్నారు. ఆహా ! వారెంత ధన్యులు?
తల్లీ ! భారతీ ! ఎట్టిసాధన ! ఈప్రేమసాధన ! ఎప్పుడీసాధన ఫలించునో ; అప్పుడు నీసత్యబలము , నీప్రేమబలము , నీయాత్మబలము ప్రపంచమునకు ఆదర్శ పాత్రమగుఁగాక !

ప్రపంచమప్పుడు దిగ్భ్రమజెంద భారతము స్వర్గంబై
భారతమై, ఋషిభారతమై విలసిల్లునుగాక! నవ్యభారతము భగవ
ల్లీలలకు బృందావనమై వరలుంగాక!

వందేమాతరం

భారతమాతృస్తుతి.

శా॥ వల్లీ పుష్పనికుంజరంజిత వన ప్రాన్తస్థ దేశంబునం
దెల్లిందంద్రసినిబాసి రాకొమరులాత్మప్రాప్తికై యోగని
ష్ఠోల్లాసంబున సిద్ధులై ప్రజకు జ్ఞానోపాయసంబీరె ? యో
తన! భారతమాత! నీమహిమవిఖ్యాతిక్రి ర్వ్యర్థంబులా

మ॥ అనవద్యాఖిల ధర్మకార్యములచే నాదాయమార్జించి ని
ర్ధనదేశంబులు వావుదేశీమనసర్థంబుల్ ప్రసాదించియా
త్మనిధుల్ క్షీరముపొంగునట్లుపొరలన్ దర్పింపవో తల్లి మ
జ్జన నీభారతలక్ష్మి ! నీవితరణాసారంబు నిస్సారమా

శా॥ చేతోమోదము నైతికాచరణ శాసీభూతరాజ్యంబు వి
ఖ్యాతైకంబులు కావ్యదక్షతలు, విజ్ఞానంబులన్నిప్పియున్
నీతో పాటికి దెచ్చినా వితరమానేలల్ ! నయాసినవో
మాతా ! భారత సాధ్వి ! నీపరిమళ ప్రేమంబుల్ వృథాచర్యలా

శా॥ చిన్వాన్ బ్రాణములిచ్చునాత్మపతికిం జేదోడువాదోడుగా
మున్వెంబౌరణకేళిదేలి పగరన్ మట్టాడి పేర్గన్న నా
పువ్వుంబోడుల యోధ్యసంతతులకెల్లన్ బ్రమంగించి
తో-యమ్మా! భారత గేహినీ! కొనవెనాయల్పాంజలిన్ చేర్చితిన్

రుక్మిణి

౨

ద్వితీయప్రకరణము

(వెనుకటితరువాయి)

యాగజమును గాయ పఱచుటఁ జేసి యాగజము బెదరి రోషావేశముచే యుద్ధరంగమునుండి మహా వేగమున పరుగెత్తనారంభించెను. దారా వడిగ పఱుగెత్తుచున్న ఏనుగు వీపునుండి పడిపోవునో యను భయముచే ఎత్తుగ బెరిగిన పచ్చికబయలు గుండా ఏనుగ పోవుచున్నప్పుడు క్రిందకుదుమికి ప్రాణములు దక్కించుకొనెను. అటుపిమ్మట దారా యొక్క యశ్వము నెక్కి పారిపోవుచుండగా ఉజ్జయినీ వద్ద ఔరంగజేబునకుఁ జిక్కెను.

ఔరంగజేబు దారాను జయించితినను సంతోషమునఁ జేసి మురాదుతో విందారగించుచు మురాదునకు సారాను త్రావనిచ్చి యాతండు దేహస్మృతిలేక పడియున్నపుడు ఖైదులోనుంచెను. జబ్బుతోనున్న తండ్రినికూడ ఖైదులోనుంచెను. ఔరంగజేబు తనయన్నయగు దారా తనచేజిక్కినప్పుడనవ్యాకరమగు నేనుగుపై నెక్కించి యవ్విధమున పరిభవించి హస్తినాపురమునుండి వెడలఁగొట్టెను.

దారా హస్తినాపుర రాజ్యములో చేరిన యమునానది యొద్దనున్న జమీనును స్వాధీనము చేసికొని యందు 'షేకోబాదు' అను నగరునిర్మించుకొని యందు వసించు చుండెను.

ప్రభుభక్తిపరాయణులగు సైనికులును, నౌకరులును కొందరు తమ ప్రభువులగు దారా రాజుగారు తమతోఁటి వైభవమును కోల్పోయి చిన్న జమీందారుఁడై జీవనముగడుపుకొనుచున్నను వారిని విడువలేక సేవించుచుండిరి. దారా ప్రాతఃకాలమందును సాయంకాలములందును [మసీదులా గ్రామమున లేకపోవుటచే] యమునా సైకత స్థలమున నిలచి చెవులలో వ్రేళ్లనుంచుకొని 'అల్లాహో అక్బర్' అని ప్రార్థనలను జేయుచుండువాఁడు. ఈతఁడీగ్రామమునకు జమీందారుఁడైనను జమీందారు ఠీవిని సూచించు దుస్తులు ధరింపక ఫకీరు దుస్తులను ధరించుచుండువాఁడు.

దారా నివసించు భవనము యమునా నదియొక్క పడమటిదిక్కునఁగలదు. ఈతని భవనమునకు సమీపముననే 'దోనె రేవు' గలదు. ఆరేవు చాల లోతైనది. ఈ దోనెపైనెక్కి జనులు దోనె కదలునపుడు "యమునాతల్లికి జై" అని కేకలు వేయుదురు. ఈ నదియొక్క గట్టునంటి రెల్లుగడ్డిపోఁచలు తమ తలలను వంచి నిర్మలవినీల యమునావాహినీ జలముల తమప్రతిబింబములను జూచుకొని నిశ్శబ్దముగ నానందించుచున్నట్లు కన్పట్టుచుండెను. అచ్చటగల వృక్షములపై పక్షులుగూర్చుండి సృష్టిమహిమను యందలి యానందమును తమయవ్యక్త మధుర రుతములచే ప్రకటించుచున్నవి. అచ్చటిచెట్లును, గంభీరముగ కన్పట్టెడి యమునానదియు దారాకు కాలక్రమమున తన తమ్ముఁడు చేసిన పరాభవము విస్మృతిలో పడిపోయినకొలది ఆనంద సంధాయకమయ్యెను.

పొడుపుకథలు

1

చ॥ సురవిందుకుణి భోధికాంతయుతమై • శోభిల్లునిన్నిసురల్
పరమాశ్చర్యమునొందిచూతురుగదే • పద్మాక్షినీవెవ్వారే
హారకాంతార గిరిద్విజాంబుజతరుల్ • వ్యాలాఖ్యమధ్యస్థితా
క్షరముల్ ఎవ్వని పేరొయాతనియుశః • కాంతన్ సురాధీశ్వరా

2

ఉ॥ మమతనుతన్నునొక్కచెలి • మానినినీవిభునామమేమనన్
కమలజగంధి పల్కెకరి • కంధిప్రజాపతి చంద్రికాతప
త్రములుత్రివర్ణజాతముల • యందున జూచినమధ్యవర్ణముల్
క్రమమునవ్రాసిచూడుగజ • గామినినావిభునామమయ్యెడిన్

3. నేను మూడక్షరములుగల మాటను •

4. నేను 5 అక్షరములుగల మాటను—

కుడివైపునుండు చదివినను యెడమవైపున నుండిచదివినను ఒకటే.

5. అగ్నిహోత్రుడజీర్ణము నెట్లుతెచ్చుకొనెను? దీనిప్రత్యుత్తరము కుడి నుండి యెడమకు ఎడమ నుండి కుడివైపునకు చదివినను నొకటిగ నుండవలెను.

6. నేను నున్నతోకలిపి 8 అక్షరములమాటను. మొదటి అక్షరముదీసివేసినచో ఋషినామమగును. మొదటిమూడక్షరములుతీసినచో పుత్రికకర్థమగును. నేనెవరు?

7. 5 అక్షరములమాట, మొదటిఅక్షరము తీసినను పేరు మారదు. 2వఅక్షరముతీసినను పేరుమారదు. 3 వఅక్షరముతీసినను పేరుమారదు. 4వ అక్షరముతీసినను పేరుమారదు. కుడినుండిచదివినను ఎడమనుండిచదివినను ఒకటే. అవదమెద్ది !

ఆంధ్రలక్ష్మి పాఠకులారా! వీటికిప్రత్యుత్తరములను తెల్పగోరెదను.

కురవి రామశాస్త్రి

రెండవ సచికలోని పొడుపుకథలకు ప్రత్యుత్తరములు:

1వ పద్యమునకు—

1 వ పాదమునకు- రామచంద్రపురము. 2. వ పాదమునకు రుద్రాక్షమాల. 3. వ పాదమునకు-దేవదారువృక్షము 4. వ పాదమునకు-వైడిపత్తిచెట్టు-

వచ్చిగోళ్ల లక్ష్మీనరసింహాం చెట్టి
ఇచ్చాపురం [గంజాంజిల్లా]

— 0 —

కమల.

ఇది «గోల్డుస్మిత్» అను ఆంగ్లేయకవివర్యునిచే వ్రాయఁబడిన «హెర్మిట్» అను దాని ననుసరించి ముద్దులు మూటఁగట్టుచుండు శైలిలో రసవంతమగు గీతపద్యములతో వ్రాయఁబడినది. ఇందొక రాజపుత్రిక తానుమనసార ప్రేమించుకొనిన సాధుశీలుని మదాంధతచే మొదట దనమనస్సును మార్చుకొని వరింపకుండుటయుఁ, బిదపఁగొంతవడికి పశ్చాత్తాపము నొంది వానికై వగచి యతనికొఱకై యడవిలో నష్టకష్టములుబడి తుదకు ప్రేమించుటయుఁ జదివితీరవలెను. వెల 2 అణాలుమాత్రమే.

కాంచనమాల.

ఇదియొక చక్కని నాటకము. ఇందు ఔరంగజేబుపుత్రికయగు కాంచనమాలకును, మహారాష్ట్రవీరుఁడగు శివాజీకిని జరిగిన విచిత్రవివాహము, ఔరంగజేబు శివాజీలకుజరిగినసంభాషణము, మహారాష్ట్ర మహమ్మదీయ యుద్ధము, శివాజీ చెఱనుండి తప్పించుకొనుట, మొదలగు సంగతులుపొత్తమును గొని చదివినగాని విడువ బుద్ధిపుట్టదు. వెల అ 8 లు

శ్రీ వరలక్ష్మీశతకము.

ఇదియొక నీతి, మత, సాంఘిక విషయములను తెలుపు నూతన శతకము. వెల 2 అణాలు మాత్రమే.

పైగ్రంథములు కావలయువారు —

ఆంధ్రలక్ష్మీకార్యాలయము, బరంపురం, గంజాంజిల్లాకు వ్రాయవలయును. మా ఆంధ్రలక్ష్మి చందాదారులకును, పుస్తకభాండాగారములకును సగము వెలకు పైమూడుగ్రంథము లివ్వబడును.

ఆంధ్రలక్ష్మి

ఇది స్త్రీల యుపయోగార్థము ప్రకటింపబడు మాస పత్రిక, ఇందు పూర్వసాధ్వీమణుల చరిత్రములు, విద్యావతులై పేరుగాంచిన నవీననారీమణుల చరిత్రములు, సుబోధకములగు చిన్న నవలలు, కథలు, నాటకములు, పాటలు మొదలగు స్త్రీలకు ఉపయుక్తములగు పెక్కు విషయములు ప్రకటింపబడును. ఆయ్యవి స్త్రీవిద్యాభిమానులగు పండితులవల్లను, విదుషీమణుల వల్లనున్ను వ్రాయబడుచుండును.

చందా వివరములు:

పోషకులకు సం॥రం॥ 1కి	రు 10—0—0లు.
సహాయులకు ,,	5—0—0
చందాదారులకు ,,	2—0—0
విడిపత్రిక	0—4—0

చందాసొమ్ము ముందుగా చెల్లింపవలయును లేదా వి, పీ, గా రాబట్టుకొనబడును,

వలయువారు—

శ్రీమతి కళ్ళేపల్లి వెంకటరమణమ్మ,
ఆంధ్రలక్ష్మి కార్యాలయము, మర్లవిస్తారివీధి, బరంపురం, గంజాంజిల్లా
అని వ్రాయవలెను.

Printed and Published By K. Sivaramiah;
At the Andhra Lakshmi Press, Berhampore, Ganjam (Dt.)